

Jezik slovenskega taroka

Jakob Müller

Grosuplje, Slovenija, jmuellergrs@gmail.com

DOI: <https://doi.org/10.18690/um.ff.3.2024.11>

ISBN: 978-961-286-878-9

Članek obravnava izraze, ki se uporabljajo pri slovenski varianti taroka, analizira spol glavnega števnikarja v vlogi osebkarja, tipe povedi, žargonizme in slengizme ter prinaša nekaj novih etimologij.

Ključne besede: tarok, glavni števnik, poved, žargon, sleng, etimologija.

The paper addresses terms used in the Slovene variant of tarot. It analyzes the gender of nominal numbers, types of sentences, jargon and slang terms. In addition, it introduces some new etymologies.

Keywords: tarot, nominal number, sentence, jargon, slang, etymology.

Zgodovina taroka

Zgodba o taroku, posebni igri s kartami, se začne v Milanu: med letoma 1418 in 1425 je vojvoda Felippo Maria Visconti svojemu tajniku, humanističnemu učenjaku Marzianu da Tortona, naročil, naj pripravi alegorično igro s kartami, ki bo temeljila na krepostih in skušnjavah, znanemu slikarju pa je naročil razkošno okrasitev podob na teh kartah. Učenjak je igro s kartami opisal v *Razpravi o pobožanstvenju šestnajstih herojev (Tractatus de deificatione sexdecim heroum)*. Iz razprave izvemo, da je igralni komplet obsegal 60 kart, in sicer po pticah poimenovane štiri barve s po desetimi kartami, štiri barvne kralje in 16 kart s podobami grško-rimskih bogov. Eno od pravil igre se je glasilo: *Vsak izmed bogov je višji od vseh vrst ptic in tudi višji od kraljev vseh vrst*. To je prvi zapis o posebni in stalni vrsti kart, ki morejo prevzeti vse druge karte, pravilo, po katerem se tarok ločuje od vseh drugih iger s kartami.

S temi kartami so igrali po plemiških dvorih, ročno poslikane pa so uporabljali tudi kot dragocena darila, zato se pojavljajo v notarskih zapisih in računskih knjigah. Ime novih kart je prvič zapisano leta 1440: firenški

notar je gospodu Riminija izročil dva kompleta *naibi a trionfi*, 'kart s trionfi' (Giusti 1440). Leta 1442 je v računski knjigi ferrarskega vojvoda Este zabeleženo plačilo za štiri *mazzi di trionfi*, 'komplete kart s trionfi' (Sagramoro 1442). Da je bilo sredi 15. stoletja na dvorih severne Italije igranje s temi kartami razširjeno, potrjuje freska igralcev s trionfi v gradu družine Borromeo v Milanu.

Leta 1484 se v arhivskih virih prvič pojavi izraz taroki. Uporabi ga Asciano Maria Sforza, vnuk Felippa Viscontija, ko pravi, »*da je videl čudovit paket kart, imenovanih taroki: 1484.– In quest' anno il nostro Antonio de Cicognara eccellente pittore de' quadri et bravo miniatore minio et dipinsi uno magnifica mazzo de carte dette de' Tarocchi, da me veduto, et ne fece presente all' 1110, et R^o. Mons. Ascanio Ma. Sforza.*« (Steele 1900).

Izraz *tarocchi* je bil nato zapisan še leta 1502 v Brescii (pri Gardskem jezeru) in sredi leta 1505 v Ferrari, francoski izraz *taroux* pa konec istega leta v papeški enklavi Avignon v Provansi. To ime ali francoska različica *tarot* sta do konca 16. stoletja prevladali v vseh deželah, kjer se je igra razširila.

Prvotno poimenovanje trionfi se je v germanskih in v večini romanskih jezikov ohranilo v širšem pomenu: 'karte, ki prevzemajo vse barve, določi pa jih glavni igralec', tako nem. *Trumpf*, ang. *trump*; it. *trionfo*, špan. *triunfo*: Tudi Čehi imajo *trumpf* in Slovaki *triumf*, Slovenci pa rečemo takim kartam *adut*, kar je nastalo iz avstrijsko nemškega *Adutt*, prevzeto po francoskem *atout*, db. 'za vse, k vsem', iz katerega je tudi polj. *karta atutowa*, medtem ko Rusi rečejo *kózyr*, ki ima nejasen, morda turški izvor (Vasmer 1964–1973).

Iz severne Italije se je tarok razširil po srednji in južni Italiji, na zahod v Piemont in francosko Provanso, na sever v Švico. Iz Francije se je razširil v Belgijo in na Dansko ter južno Nemčijo, od tam pa po Avstriji. Ob koncu 18., v začetku 19. stoletja se je od tod razširil po vseh habsburških deželah: današnji Sloveniji, Češki, južni Poljski, v Ukrajini, Romuniji, Madžarski in Slovaški. Ni se uveljavil na Iberskem polotoku ne na britanskem otočju ne v Grčiji ter drugih balkanskih državah. V vsaki deželi in celo v posameznih mestih je dobival drugačne, nove značilnosti, tako da poznamo veliko variant taroka, samo za Avstrijo jih je kakšnih deset. Razlikujejo se v najrazličnejših elementih: številu kart, barvi kart, postopkih deljenja, vlogi talona, vrstah napovedi, načinu štetja, vsem pa je skupna vrsta kart, ki lahko prevzame katero koli barvno karto, ter štiri igralna pravila: dati na barvo isto barvo; če te ni, dati tarok; dati tarok na tarok; vzetek dobi najvišja karta barve oziroma najvišji tarok.

Kratek pregled nekaterih zgodovinskih in sodobnih variant taroka¹

Tarok, imenovan *minchiate*, nastal v 16. stol. v Firencah, je ohranil nekaj značilnosti iz začetnega obdobja taroka, se razširil v Rim, po južni Italiji in Siciliji ter se nehal igrati okoli leta 1930. Navadno so ga igrali štirje, pri čemer sta nasproti sedeča stalna partnerja. Komplet je obsegal 97 kart, poleg štirih italijanskih barv po 14 kart namreč še 40 tarokov in posebno karto, imenovano *matto* 'norec'. Vsak od tarokov je imel svoje ime: najnižjim petim so rekli papež 1, papež 2 itd., najvišjim petim trobenta, svet, sonce, luna in zvezda. Taroki od 35 do 24 so nosili imena ozvezdij od Dvojčka do Tehtnice, od 23 do 20 so bili poimenovani po prvinah: zrak, zemlja, voda in ogenj, od 19 do 16 po krepostih: dobrodelnost, vera, preudarnost, upanje, od 15 do 6 pa različnih likih, od hudiča, zmernosti, smrti do čarovnika. Pol izbranih tarokov je imelo vrednost 10 ali 5 točk, poleg njih so imeli vrednost še štirje kralji in *matto*, vse ostale karte so bile brez števne vrednosti. *Matta* je bilo mogoče dati tako rekoč kadar koli, nobena karta ga ni mogla prevzeti pa tudi sam ni prevzel nobenega vzetka. Cilj igre je bil priigrati čim več vrednostnih kart, zelo pomembni pa so bili tudi določeni nizi treh ali več kart.

Poleg navedenega taroka so (bile) v Italiji znane tudi različne variante sicilijanskega taroka, dve obliki bolonjskega in tri vrste piemontskega taroka, vse igrane z 62 kartami in po pravilih, ki se močno razlikujejo od opisanega taroka.

Drugo pomembno stopnjo v razvoju taroka kaže francoski tarok, kot ga je leta 1637 v svojih spomilih opisal abbé Michel de Marolles in predstavlja vez med nekaj desetletij starejšim italijanskim tarokom ter sredi naslednjega stoletja zapisanimi nemškimi pravili taroka. Igrali so ga trije igralci, in sicer vsak zase, s 66 kartami: štirikrat po 11 italijanskih barvnih kart od kralja prek desetke do sedmice (pri mečih in palicah) oziroma prek asa do sedmice (pri kupah in kovancih), dalje z 22 taroki z mondom kot najvišjim, bagatom kot najnižjim ter *mathom*, ki je lahko nadomeščal karto v določenem nizu in se dal kadar koli, razen v zadnjem krogu, zato pa se je moral njegov imetnik v predzadnjem krogu opravičiti (*s'excuser*), sicer je plačal kazen.

Opisani francoski zgodovinski tarok je ohranil vrsto posebej nagrajenih nizov v roki, in sicer niz treh ali štirih kraljev samih ali skupaj z *mathom*,

¹ Pregled povzemam po McLead (1995–2024) <https://www.pagat.com/tarot/>

niz štirih figur iste barve ali istega ranga, nepretrgan niz štirih, petih ali šestih najnižjih ali najvišjih tarokov, niz monda, bagata in matha, skupino desetih, petnajstih ali dvajsetih tarokov ter posebno nagrado (ali kazen) za zadnji vzetek, dobljen z asom barve kovanec, s kraljem ali bagatom. Vrednost vzetkov so šteli po tri karte skupaj, od katerih so odšteli 2 točki, pri ostanku dveh ali ene same karte pa 1 točko. Podobni sistemi štetja in uresničitev se omenjajo tudi v nekaterih petdeset let starejših italijanskih virih.

Z opisanim francoskim tarokom je povezan nemški tarok, igran v Tübingenu v jugozahodni Nemčiji konec 18. stoletja, ki je v naslednjem stoletju iz španske igre s kartami, imenovane *l'ombre*, prevzel licitiranje za pravico igranja, razvil nove napovedi in uresničitve, v igranju štirih igralcev pa uvedel klicanje kralja za partnerja. Igralni komplet je obsegal 78 kart, na tarokih so se namesto nekdanjih figur uveljavili žanrski prizori. V prvem krogu licitiranja se je lahko najavila ena od štirih vrst igre. Če ni želel igrati nobeden proti ostalim trem igralcem, se je v drugem krogu klicalo kralja, katerega imetnik je bil igralčev partner. Če je imel igralec v roki tri kralje, je klical četrtega, če pa je sam imel vse štiri, je lahko klical monda. Če nobeden od igralcev ni želel igrati, so vsi položil svoje najvišje taroke in karte najvišje vrednosti s hrbtom navzgor na kup, ki se je brez mešanja enkrat prevzdignil in nato razdelil, čemur je praviloma sledila zelo močna igra. Posebno karto, imenovano *ski*, je bilo mogoče dati na kateri koli vzetek. Če je tega dobil nasprotnik, ga je igralec, ki je ski izgubil, vzel nazaj, oškodovanemu pa dal svojo prazno karto. Skija je igralec lahko dal tudi namesto kralja ali dame, da ga/je ne bi izgubil. Posebej se je nagradil niz tarokov 21, 1 in ski, nepretrgani niz treh ali več visokih ali nizkih tarokov, štirje kralji, tri kralji s skijem, figure iste barve ali nepopolne figure skupaj s skijem ter poslednji vzetek, dobljen s tarokom 1.

Iz tübingenskega taroka se je razvilo *klicanje kralja (Königrufen)*, družaben, živahen in pester avstrijski tarok (igran zlasti na Dunaju), ki je vplival na več drugih variant taroka. Navadno ga igrajo štirje igralci, lahko tudi pet, od katerih zaporedoma eden samo meša in deli karte. Komplet obsega 54 kart: 21 tarokov, škisa, ki je najvišja karta, ima pa enake lastnosti kot taroki, ter štiri francoske barve (srce, kara, pik, križ) s po štirimi figurami in štirimi praznimi kartami: pri obeh črnih od desetke do sedmice, pri obeh rdečih od asa do štirice. Kaj se bo igralo, določi najvišja licitacija. O treh možnostih odloča prvi igralec: da se iz talona vzamejo tri karte; da se dobi čim manj vzetkov (kar se imenuje *trišaken* in ustreza slovenskemu klopu) ali da se iz talona vzame za menjavo vseh šest kart. O ostalih 11 vrstah

igre lahko odloča vsak igralec, pravila pa temeljijo na naslednjih načelih: da eden igra proti trem igralcem ali da igra s klicanim partnerjem proti ostalima dvema igralcema; da se zaveže dobiti določeno število vzetkov: enega, dva, vse ali nobenega; da se vzamejo iz talona za menjavo tri karte ali nobena; da taroki veljajo ali da je njihova moč razveljavljena. Poleg teh je mogoče dobiti (ali izgubiti) še dodatne točke, in sicer za *trulo*, štiri kralje, kralja *ultimo*, pagata *ultimo* in še za tri druge *ptičje ulti*: za *uhu*, tj. s tarokom II dobljeni predzadnji vzetek; za *kakadu*, s tarokom III dobljeni predpredzadnji vzetek, in za *marabu*, s tarokom IV dobljeni četrti vzetek pred zadnjim vzetkom. Kadar napovedane zaveze niso uresničene, dobi igralec negativne točke, ki jih dobi tudi, kadar mu kdo ujame monda ali škisa.

V slovenskem taroku, nastalem iz klicanja kralja, so ohranjeni vsi navedeni bonusi, razen dodatnih *ptičjih ultimov*, iger pa je na izbiro kar trinajst: tri s polovico, tretjino ali šestino talona in partnerjem, tri s polovico, tretjino ali šestino talona brez partnerja, ena brez partnerja in brez talona, ena z zakritimi in ena z odkritimi kartami, pri katerih glavni igralec ne sme dobiti nobenega vzetka, ena, pri kateri mora dobiti en vzetek, dve, pri katerih mora dobiti vse vzetke, moč tarokov pa je pri tem suspendirana ali ohranjena, in ena igra, pri kateri je vrednost vsakega dobljenega vzetka negativna. Dodatne točke se dobijo za trulo, štiri kralje, klicanega kralja *ultimo*, pagata *ultimo*, samo negativne točke pa dobi igralec, ki so mu ujeli monda ali škisa. Kadar ima igralec od tarokov dodeljenega edino pagata, so nekdanj razglasili *fogelfraj*, kar pomeni, da za pagata ni veljalo osnovno pravilo tarokiranja: ne glede na izigrano karto ga je lahko dal kadar koli in tega vzetka mu ni mogel nihče odvzeti, vendar pri poizvedovanju nisem odkril tarokista, ki bi to igral ali vsaj vedel, kje se je tako igralo. Vrednost vseh iger in bonusov se s štirimi stopnjami nasprotovanja poveča do šestnajstkrat, po klopu, beračih in obeh valatih pa se prva naslednja igra in bonusi vsakega igralca še dvakratno povečajo.

Poleg opisane igre v štirih se igra tudi v petih, kjer vsakokratni delivec počiva, ali v treh, kjer je iger na vrednost dobljenih vzetkov manj, igranje enega proti dvema nasprotnikoma pa zahteva večjo premišljenost in večje znanje.

V Selcih (pri Škofji Loki) igrajo posebno varianto slovenskega taroka, navadno v treh. Za zmago v štirih različnih igrah in za posebne dosežke se dobijo poeni; priigrani seštevek vzetkov se spremeni v poene tako, da se deli s 5, preostanek pa zaokroži navzgor ali navzdol, nakar se poeni vseh dosežkov seštejejo, seštevek pa pomnoži s poeni za stopnjo igre (od 10 za

igro tri do 60 za igro solo brez). Pri klopu in nasprotovanjih se končna vrednost še podvoji oz. podvaja.

Klicanje kralja poznajo tudi na jugu Poljske (Galicija), v Ukrajini (Galicija, Bukovina), v Romuniji (Bukovina, Sedmograško), torej v deželah, ki so od konca 18. stoletja pripadale habsburški monarhiji.

Avstrijsko *klicanje dvajsetke* (*Zwanzigerrufen*) je prevzela madžarska varianta taroka, imenovana tudi *paskevič*. Igrajo jo štirje igralci z 42 kartami, in sicer z 22 taroki in 4 barvami po pet kart, od kralja do desetke pri črnih oziroma do asa pri rdečih. Vsak od trule in kraljev je vreden po 5 točk, vrednost nižjih barvnih kart se na vsaki stopnji zmanjša za 1 točko; navadni taroki ter desetke in asi so vredni po 1 točko. Ker se seštevata vrednost posameznih kart (brez odštevanja), je skupna vrednost vseh vzetrov 94. Zmaga stran, ki zbere vsaj 48 točk, nasprotna stran pa, če dobi vsaj 47 točk. Za vrednost vzetrov se nato dobijo od 1 do 3 pozitivne ali negativne točke. Igrajo se štirje tipi iger, določeni s številom kart, ki si jih glavni igralec lahko vzame iz talona, tj. 3, 2, 1 ali 0. Če nobeden ne želi igrati, se karte znova zmešajo in razdelijo, vrednost igre pa je podvojena. Posebne točke se dobijo za trulo, 4 kralje ali pagat ultimo. Kadar ena stran priigra več kot tri četrtine skupne vrednosti vzetrov (vsaj 71 točk), se vse druge točke podvojijo, ob valatu pa potrojijo. Navadno se igra za denar in plača ob koncu vsake igre, kadar pa kdo pove, da ima v roki osem ali devet tarokov, mu vsi takoj, še pred igro, plačajo dogovorjeno vsoto. Posebnost opisane madžarske variante je tudi, da so talona deležni vsi igralci: če npr. glavni igralec vzame iz talona tri karte, dobijo ostali trije vsak po eno karto, če vzame dve karti, dobi prvi naslednji igralec dve karti talona, ostala dva pa po eno itd.

Slovenska zgodba

Prvi omenja tarok Fran Malavašič v vojaški biografiji grofa Radetzkega, kjer ob koncu beremo: *Ob sedmih zvečer pije čaj (té), igra s povabljenimi tarok in gre ob desetih spat.* (Malavašič 1852: 61). Radetzkiemu je cesar leta 1852 v dosmrtno uporabo podaril Tivolski grad, nakar ga je Radetzky skupaj s parkom močno preuredil, kot vrhovni vojaški poveljnik pa je sicer bival v Milanu oziroma severni Italiji, zato se ne more z gotovostjo reči, kje se je citirano dogajalo.

Drugič se tarok pojavi v Cigaletu 1860, in sicer pri iztočnicah *Tarock, tarockieren* in *Skis*, pri slednjem poleg skisa navaja tri sopomenke: *glavan*,

možák, kec, pri čemer citira Ravnikarja. Ravnikarjevo zbirko besed navaja *Slovenski biografski leksikon*, in sicer, da jo je uporabil Miklošič. Ali je ohranjena v Miklošičevi zapuščini? Kdaj je nastala, ni znano. Ravnikarjevo prevajalsko in jezikoslovno delo je bilo najintenzivnejše med letoma 1810 in 1820, s tarokom pa bi se lahko seznanil že v letih 1797–1799, ko je bil domači učitelj pri deželnem glavarju Hohenwartu v Ljubljani. Ravnikarja kot vir navaja tudi Pleteršnik 1894, in sicer pri iztočnici glaván, skisa namreč ni sprejel, čeprav ga omenja v razlagi ne samo pri glavánu, ampak tudi pri kecù.

Od 70. let 19. stoletja dalje se pojavlja tarok in nekateri z njim povezani izrazi v delih številnih slovenskih pisateljev. Iz objav, zbranih v *Digi*, internetni zbirki gradiva za SSKJ 1970–1991, dostopni na Inštitutu za slovenski jezik, so zbrana besedila, v katerih se pojavljajo osrednji izrazi, povezani s tarokom: tarok, pagat, ultimo, kontra ipd. Iz njih je razvidno, da so tarokirali v štirih ali treh. Igrali so plemiči, zemljiški gospodarji in veliki posestniki, njihovi nasledniki, dalje vojaški in žandarmerijski častniki pa odvetniki, zdravniki, umetniki, inženirji, skratka izobraženci, tudi domači učitelji, tj. študenti, ne pojavljajo pa se vaški učitelji. Igrale so tudi ženske: soproge, sestre ali hčere navedenih, zlasti plemičev in častnikov. Duhovniki se pojavijo šele pri Izidorju Cankarju 1911, absolutno prvenstvo pa ima seveda Ravnikar. Večina zgodb je iz sodobnega časa, ena pa se dogaja pred letom 1800. Navadno so igrali za denar, tudi za velike denarje. Po letu 1950 so ga začeli igrati tudi srednješolci in delavci.

Jezik slovenskega taroka

Gradivo za jezikoslovno raziskavo je zbrano in obdelano v še ne objavljenem slovarju slovenskega taroka. To je strokovni (specialni) slovar, v katerem so izrazi, ki se uporabljajo pri taroku, razloženi in zvrstno opredeljeni, najbolj specialni izrazi in izrazi, sprejeti iz novejše avstrijske nemščine, ki ne sodijo v kultiviran strokovni jezik, imajo tudi etimološko razlago, pomensko enaki ali sistemsko povezani izrazi pa so zbrani v dveh posebnih gnezdih. Slovar obsega okoli 950 iztočnic. Kakšnih 500 jih je več desetletij uporabljala družba petih tarokistov, zapisani pa so bili v letih 1998–2002, ostali so bili pridobljeni v letih 2022–2023 iz tiskanih in internetnih virov ter od informatorjev.

V slovarju je vsak izraz samostojna iztočnica, izjema so izrazi za ženske, ki so skupaj z oblikami za moške:

igrálec -lca m, **igrálka** -e ž; **bíti ênobárven, ênobárвна** sem –, – glg.; **klicani** -ega m, **klicana** -e ž; **Sám, Sáma; trije, trí igrájo, êden, êna méša**.

Zaporedje moški, ženska popolne enakosti seveda ne prezentira, jo pa kaže. Izraz **ženítelj** -a m ima žensko vzporednico **nevésta** -e ž, navedeno seveda na svojem abecednem mestu. V razlagah se zaradi enostavnosti uporabljajo moške oblike.

Enobesedne iztočnice

tarók -a m, **sřčev** -a, -o prid., **igráti** -ám glg., **sólo** prisl.

Pridevniških iztočnic je malo, ker je veliko pridevnikov v stalnih zvezah s samostalnikom. Medmeti so prikazani kot izjave, torej povedi in zato brez besednovrstne oznake:

Kóntra – kadar igralec glavnemu igralcu reče Kontra, pomeni, da napoveduje, da bo določeno igro, napoved izgubil, njena vrednost pa se dvakratno poveča.

Seveda pa so prikazani tudi v samostalniški vlogi: **kóntra** -e ž ‘izjava, napoved’.

Večbesedne iztočnice (besednovrstno so označene po jedru)

dólga bárva -e -e ž; **dáti čéz dám** – glg., **obvézno čéz** prisl.

Predikativi so prikazani pri glagolu:

bíti nabít, nabíta s taróki sem –, – – glg.

Podatki o besedni vrsti so standardni. Pri samostalnikih, označenih po spolu m, ž, s, je pri množinskih iztočnicah oznaka mn. Oblikoslovna živost, to je enakost tožilnika z roditeljem, je označena pri iztočnicah, kot so **kaval, škis, mond, pagat**, vse v pomenu ‘karta’, ter pri **klop** ‘igra’, ker se klop povezuje z ‘žival’, čeprav brez zavestne asociacije. Pri iztočnicah z izhodiščnim pomenom ‘moški’, tako npr. pri **kralj, fant, predsednik**, vse v pomenu ‘karta’, na živost ni opozorjeno, ker se slovnična živost dosledno prenaša tudi na neprvi pomen. Pri **tarók** se poleg neživosti: *dati tarok*, uporablja tudi živost: *dati taroka*. Redkeje je tako tudi pri **plateljč** ‘karta’.

Števniki se uporabljajo v treh skladenjskih položajih: kot levi prilastek, kot desni prilastek ali samostojno. Prvi tip: *druga igra*. Števniki semantično

(vrstno) določa samostalniško jedro, le-to pa ga določa slovnično. Drugi tip: *igra tri* 'igra, pri kateri se iz talona vzame prva ali druga trojica kart'. Števniki identitetno (razlikovalno) določa jedro, sam pa od jedra ni podrobneje določen. Tretji tip: samostoječi števniki imajo dve rabi: a) *igrali so trije*. Števniki imajo status subjekta, torej je samostalniški, konkretno pomeni trije ljudje, lahko samo moški ali mešana družba. Če bi igrali tri ženske, bi rekli *Igrale so tri*. Drugačnja pa je raba: *tri je izgubljena* 'igra tri'. Zaradi semantike imajo števniki površinsko status samostalnika. Pravopis 2014 navaja, da je srednjega spola. Zakaj ravno srednjega, pri iztočnici tri ni razvidno, pač pa pri nekaterih drugih, npr. pri dve, kjer je zgled: dve deljeno z dve je ena. Podobno še pri štiri, devet, deset, tisoč. Vendar velja to le površinsko. Globinsko pa gre za redukcijo besedne zveze. Spol števnik določa potopljena odnosnica. Pri našem zgledu je globinska zveza *igra tri*, pri pravopisnih zgledih je *število dve*, *število štiri*. Desni prilastek je v bistvu značka, oznaka, enostavni ali sestavljeni znak, ki opredeljuje, točneje določa jedro, sam pa ima lastnost (videz) katere koli besede, v našem primeru števnik, lahko pa tudi katerega koli znakovnega sestava, npr. avto MB 12 CXR, za katerega lahko rečemo: MB 12 CXR se je razbil. ali komplicirani desni prilastek naslova internetne strani, sestavljen iz črk, številk, vezajev, enačajev, vprašajev, poševnic itd.

Razen frazemov so iztočnice tudi povedi. Kadar se jim dá določiti jedro z vso paradigmo, so besednovrstno določene:

delíti v sméri, kot se dájejo klofúte ím ----- glg. – žarg. *deliti karte prvemu igralcu desno od delivca in nato zapovrstjo vsakemu naslednjemu prvemu desno*
iméti ólje v lámpi imám ---- glg. – sleng. *imeti karte, ki omogočajo zmago, dosežek*

vréči se pod kolésa, vržem se -- glg. – sleng. *zaigrati visoko igro z namenom onemogočiti igralcu z zelo dobrimi kartami, da bi igral svojo*

Njihovo jedro je glagol, in sicer v obsegu paradigme, zato so označene kot glg. in pisane z malo začetnico.

góbec koštá – sleng. *zaradi previsoke, drzne igre, napovedi se lahko veliko izgubi*

Fraza je gnomična, ne povedek ne osebek v njej nimata vloge jedra, zato besednovrstno ni označena.

Druga skupina so povedi, ki so izrečene in o čem obveščajo, izražajo odnos:

Rábim soldáta. – sleng. *kadar igralec, ki v talonu vzame nižji tarok ali fanta, ker boljše karte ni, reče Rabim soldata, pomeni, da je z dobljenim zadovoljen ali se vsaj dela, da je.*

Nísi ga v glávo – sleng. *kadar igralec partnerju reče Nisi ga v glavo, pomeni, da mu očita, da ni izigral karte, ki bi nasprotno stran najbolj prizadela*

Posebna vrsta so učinkovalne povedi, performativi:

Igrám – žarg. *kadar glavni igralec reče Igram, pomeni, da je založil in napovedal, kar je želel, igranje se lahko začne*

S káro – *kadar eden od štirih igralcev po dobljeni licitaciji tri, dve ali ena v naslednjem napovedovalnem krogu reče S karo, pomeni, da si je za partnerja izbral igralca, ki ima karovega kralja; če je ta v talonu, igra sam proti ostalim trem, vendar je preostanek talona njegov, če z njim dobi vzetek*

Ré – *kadar glavni igralec reče Re, pomeni, da napoveduje, da bo kontra izgubljena, vrednost prvotno napovedanega pa se štirikratno poveča*

Tólčem – *kadar igralec, ki mora prevzdigniti, reče Tolčem, pomeni, da se karte razdelijo brez prevzdignjenja, in sicer vsakemu v celoti in v zaporedju, kot ga s svojo odločitvijo določi prvi igralec: če si izbere prve, se dalje delijo po vrsti; če pa si izbere neprve, si prosto izbirajo tudi ostali, delivcu pa ostanejo karte, ki si jih ni izbral noben drug*

Kárta je pádla – *kadar igralec reče Karta je padla, pomeni, da se sklicuje na pravilo: ven dane karte, ki se je s celo ploskvijo dotaknila podlage, ni dovoljeno vzeti nazaj*

Poslednja poved bi se lahko obravnavala tudi kot pravilo in se pisala z malo.

Pri enobesednih povedih je besedna vrsta sicer razvidna, gre za glagolske, samostalniške, predikativne, prislovne ali medmetne izraze, ki nimajo paradigme ali pa samo v zelo omejenem obsegu, izraz je »okamenel«.

Performativi, opravilne povedi, povedi z ilokucijsko namero in perloukucijskim učinkom, izražajo sporočilo, ki spremeni igralno stanje.

Jezikovna zvrstnost

Vsi izrazi, ki se uporabljajo pri igranju taroka, pripadajo specialni vrsti knjižnega, deloma tudi nižjega, nekultiviranega pogovornega jezika, imenovanega jezik taroka ali nekoliko širše jezik kartanja, zato jih posebej ne označujemo. Pač pa označujemo podvrste tega igralnega jezika. Daleč najbolj razviti sta žargonska in slengovska.

Žargonizmi so strokovni izrazi in frazemi, uporabljeni predvsem v govorni komunikaciji, zato niso sistematizirani niti vsi kultivirani. Krog uporabnikov je določen z dejavnostjo, torej s tarokiranjem, in ni omejen na manjšo, konkretno družbo, čeprav se izrazje konkretnih skupin deloma medsebojno razlikuje.

Rabljeni so v kontekstu kartanja, zato so pogosto rezultat redukcije, razumljivi iz stvarnega konteksta, povezani s stvarjo in dejanjem. Izrazi so prevzeti iz splošnega jezika in pomensko specificirani, sorazmerno pogosto so prevzeti tudi iz drugega jezika, zlasti iz avstrijske nemščine, in spadajo v nižje pogovorni jezik, včasih imajo nevtralnno, za knjižni jezik primerno sopomenko. Žargonizmi poimenujejo tudi stvari, ki sicer niso terminologizirane. Žargon je strokovni pogovorni sociolekt, ki je s stališča zbornosti pogosto nekultiviran.

Iz splošnega jezika prevzeti žargonizmi:

čákati -am glg. – žarg. 1. *ne priti ven s kakšno karto, računajoč na boljšo, varnejšo možnost: čakati s kraljem* 2. *z določeno karto ne priti ven z namenom dobiti, vzeti zeleno karto: s škisom čakati monda, na monda* 3. *kljub sorazmerno dobrim, močnim kartam ne napovedati, prevzeti igre, računajoč na še boljše karte* 4. *kljub sorazmerno dobrim, močnim kartam ne napovedati, prevzeti igre z namenom čim bolj škoditi igralcu, ki si bo upal prevzeti igro, kaj napovedati*

dáti gôr dâm – glg. – žarg. *narediti, da pride karta, obrnjena s sprednjo stranjo navzgor, v igri na drugo karto*

počívati -am glg. – žarg. *pri igri trije plus eden ali štirje plus eden zaporedoma eden ene igre ne igra, ampak samo meša in razdeli karte, ob klopu pa s kartami talona igra prvih šest krogov*

solíst -a m – žarg. 1. *igralec, ki napove igro solo* 2. *igralec, ki se zakliče* 3. *edina karta določene vrste, ki jo igralec dobi, (še) ima: dati ven solista*

zagrábiti -im glg. – žarg. *dati na izigrano karto visoko, močno karto, ki je ob kartah v igri ni mogoče prevzeti*

Iz nemščine prevzeti žargonizmi:

bíti cvájferbik sem – glg. – žarg. *biti dvobarven*

bezèc kárta – -e ž – žarg. *karta, poleg katere ima igralec vsaj še eno karto iste vrste* – SOP.: krita karta, varovana karta

dáti íber – glg. – žarg. *dati čez*

Hólc-mavelj! [-vəl'] – žarg. *kadar kdo od igralcev reče kibicu ali drugemu igralcu Holcmavelj!, pomeni, da zahteva, naj neha govoriti o igri*

pláteljc -a [-təl'c-] m – žarg. *barvna karta brez figure, vredna eno točko* – SOP.: list, prazna karta

rúfati -am glg. – žarg. *klicati*

šmír -a m – žarg. *karta, karte visoke vrednosti, dana, dane na vzetek partnerja za boljši rezultat*

Žargonizmi po redukciji:

bíti brèz sem – glg. – žarg. *ne imeti več taroka, karte določene barve*

délati -am glg. – žarg. *mešati in deliti karte*

metáti méčem glg. – žarg. *igrati tarok, kartati: metali so vsak terek*

Ekspresive osnove žargonizmov:

bíti nabít, nabíta s taróki sem – – – – glg. – žarg. *imeti veliko tarokov, zlasti visokih*

podréti valát -dêrem – glg. – žarg. *s pridobitvijo vzetka narediti, da igralec valat izgubi*

prebíjanje -a s – žarg. *prevzemanje*

Slengizmi

Druga močna podzvrst jezika kartanja je sleng. V zbranem gradivu je slengizmov, tako kot žargonizmov, 20 %. Od žargona se ločuje socialno in semantično: je govorica manjše skupine, vsebuje tudi individualizme, je pogovoren, nesistematiziran, zelo besedotvoren, semantična motivacija je lahko zelo oddaljena, eksotična, pogosto močno ekspresivna, pogoste so besedne igre, ne samo semantične, tudi oblikoslovne in glasovne. Motivacija je predvsem asociacijska, pri žargonu pa stvarna, sintezna ali redukcijaska. Gradivo prevzema tudi iz splošnega jezika, iz drugih specialnih jezikov, še zlasti iz jezika medijev, športa, vojske, drugih slengov, daje vsakdanjim izrazom poseben, specialen pomen, uporablja tudi izraze iz nižje pogo- vornega jezika, izraze, prevzete iz nemščine pa tudi hrvaščine in srbščine.

Sleng je reakcija na monotonijo navadne, splošne, ustaljene, nenehno ponavljajoče se rabe jezika, dokazuje individualnost, ustvarjalnost, izvir- nost, igrivost. Pri žargonskem je poudarek na poimenovanem, specialnem, strokovnem, pri slengu na poimenovanju, izrazu, variantnosti. Motivacija je lahko tudi domačnostna, vsakdanja, zelo konkretna, vendar nekonven- cionalna, ne splošno rabljena, ne kolektivna, še pogosteje pa je oddaljena, eksotična.

Domačnostni slengizmi

biti fírbčen sem – glg. – sleng. *dati prvi ven karto klicane barve, da bi bilo jasno, kdo igra z glavnim igralcem* – SOP.: biti radoveden

čákati za plótom -am – glg. – sleng. *kljub sorazmerno dobrim, močnim kartam ne napovedati, prevzeti igre z namenom čim bolj škoditi igralcu, ki si bo upal prevzeti igro, kaj napovedati*

iméti ólje v lámpi imám – – – glg. – sleng. *imeti karte, ki omogočajo zmago, uspešno uresničitev določenega*

nevésta -e ž – sleng. *igralec s karto, ki jo kliče glavni igralec*

obléčena kárta -e -e ž – sleng. *vsaka od barvnih kart s podobo človeka, vredna od pet do dve točki*

povozíti -vózim glg. – sleng. 1. *prehiteti soigralca v številu zbranih pozitivnih točk*
2. *premagati soigralca*

spúcati se -am se glg. – sleng. *znebiti se nezaželenih kart*

šè díhati – -am glg. – sleng. *še imeti močne, visoke karte*

šlépati se -am se glg. – sleng. *biti klican od glavnega igralca*

ta máli – -ega m – sleng. *pagat*

zamudíti vlák -im – glg. – sleng. *ne dati ven določene karte, ko je primerno, koristno*

zaštríkati -am glg. – sleng. *s slabo, nepremišljeno igro narediti, povzročiti, da se napovedano ne uresniči: zaštrikati ultimo*

ženíti se žením – glg. – sleng. *igrati s klicano karto skupaj z glavnim, praviloma najmočnejšim igralcem*

Slengizmi iz različnih dejavnosti, medijev

balínati -am glg. – sleng. *nenavadno, nerazumno igrati*

biti pod strého je – – glg. – sleng. *biti v dobljenem vzetku: kralj je pod streho (iz preferansa)*

dáti na prvu lóptu dám – – – glg. – sleng. *dati ob prvi možnosti zlasti več vredno karto na že dáno karto (iz nogometa)*

evakuácija -e ž – sleng. *to, da se dá karta zlasti večje vrednosti, ki je v nevarnosti, da jo dobi nasprotna stran, na vzetek, ki ga bo zanesljivo dobil igralec sam ali partner*

igráti ko Fínska -ám – – glg. – sleng. *pri igranju se uspešno upirati sicer močnejši nasprotni strani (zgodovina, iz medijev)*

kamikáze -a m – sleng. *igralec, ki igra zelo tvegano*

ministrírati -am glg. – sleng., iron. *igrati v skladu s koristmi, potrebami drugega igralca, navadno nasprotnika*

nastáviti míno -im – glg. – sleng. *kljub sorazmerno dobrim kartam ne prevzeti igre, da bi se čim bolj škodovalo igralcu, ki jo bo prevzel ali kaj napovedal*

poprávni izpít -ega -a m – sleng. *prva igra, ki jo igralec po izgubljeni igri, napovedi igra*

Rováriš zoper ljúdstvo in držávo – sleng. *kadar igralec reče Rovariš zoper ljudstvo in državo, pomeni, da komentira višjo licitacijo od svoje ali dano kontro (iz prava)*

torpedírati -am glg. – sleng. *z izigravanjem določenih kart povzročiti, da nasprotnik napovedano izgubi*

téhtan si bil, àmpak si bil preláhek – sleng. *na vzetek nisi dal dovolj visoke karte, da bi ga dobil (iz Biblije)*

Močno ekspresivni slengizmi

bógovske kárte -ih kárt ž, mn. – sleng. *zelo dobre, močne dodeljene karte*

kárte za vòla ubít kart – – – ž, mn. – sleng. *zelo močne dodeljene karte*

oslepíti -ím glg. – sleng. *izbiti, pobrati komu vse taroke*

potrès -ésa m – sleng. *valat*

še za povóhati ne kárte – – – kart ž, mn. – sleng. *zanič, zelo slabe dodeljene karte*

trohnéti -ím glg. – sleng. *o kartah, ne biti izigran, uporabljen v igri*

vréči se pod kolésa vržem se – – glg. – sleng. *zaigrati visoko igro z namenom onemogočiti igralcu z zelo dobrimi kartami, da bi igral svojo*

zarúbiti -im glg. – sleng. *v igri vzeti nasprotnemu igralcu karto višje vrednosti*

zastrupljêna kárta -e -e ž – sleng. *ven dana karta, ki lahko nasprotnemu igralcu zaradi nepoznavanja razdeljenosti kart naredi večjo škodo*

Frazemski slegizmi

biti pri korítu sem – – glg. – sleng. *biti kot partner glavnega, najmočnejšega igralca deležen dobička*

biti v rítu sem – – glg. – sleng. *biti v igri v težkem, izgubljenem položaju*

dobíti jo po glávi -ím – – – glg. – sleng. 1. *izgubiti karto, vzetek, zlasti večje vrednosti* 2. *izgubiti igro, napoved*

íti komu v špèh gré – – – glg. – sleng. *karta, vzetek, ki prinese veliko pozitivnih točk: kralj mu je šel v špèh*

spáti na lovoríkah spím – – glg. – sleng. *po uspešnih igrah kljub sorazmerno dobrim kartam ne igrati*

Govorjeni slengizmi

Rôkico kúšnem – sleng. *kadar igralec reče delivcu Rokico kušnem, pomeni, da je dobil zelo dobre karte*

Rábim soldáta – sleng. *kadar igralec, ki v talonu vzame nižji tarok ali fanta, ker boljše karte ni, reče Rabim soldata, pomeni, da je z dobljenim zadovoljen ali se vsaj dela, da je*

Interakcijski slengizmi

A spíš? – sleng. *kadar igralec reče drugemu A spíš?, ga opominja, naj igra hitreje*

Ne lěži, déljaj! – sleng. *kadar kdo od igralcev glavnemu igralcu, ki je rekel Ležim, reče Ne lěži, delaj!, pomeni, da ga spodbuja, naj dá ven*

Pójdi si rôke umì! – sleng. *kadar igralec reče delivcu Pojdi si roke umit!, pomeni, da je dobil slabe karte*

Sopomemke

Škisu se reče tudi: ata, direktor, predsednik, šef.

Pagatu se reče tudi: palček, palčka, pingvin, svečka, špička, ta mali.

Besedotvorni slengizmi

láfčina -e m – sleng. *igralec, ki uspešno igra visoke, tvegane igre*

mondáčina -e ž – sleng. *mond*

potopijáda -e ž – sleng. *poraz*

rúla -e ž – sleng. *šalj. trula*

Stegáto – sleng. *kadar igralec reče Stegato, pomeni, da komentira to, da je soigralec dal na vzetek svojo najvišjo karto (Besedna igra z glagolom stegnti se in italijanskim obrazilom iz glasbe.)*

ultimát -a m – sleng. *redko ultimo*

sréčko kósovel -a -a m – sleng. *kdor ima pri igri srečo*

Besedne igre

Bár ába! – sleng. *kadar igralec reče soigralcu Bár ába, pomeni, da je nezadovoljen, ker mu je ta vzel dobro karto, nepričakovano dobil igro (Besedna igra z barabo in svetopisemsko Barabo.)*

móčnik -a m – sleng., *šalj. igralec z močnimi kartami*

Ne bêre méd – sleng. *kadar igralec reče Ne bere med, pomeni, da določena karta ni ali ne bo dobila, prevzela vzetka, zlasti vrednejšega* (Imitiranje madžarščine.)

Rúgzak – sleng. *Kontra*

sámson -a m – sleng. *igralec, ki igra sam, ker se je zaklical*

šampón -a m – sleng. šalj. *šampion*

Imenski slengizmi

Med slengizme spadajo tudi osebna imena. Ta sicer niso sestavina taroka, spadajo pa v sociologijo iger s kartami. V kvartopirskem omizju, majhnem in navadno dolgoletnem, se osebna imena pogosto uporabljajo, zaradi vsega tega se slengirajo. V dolgoletni družbi je pet igralcev taroka pri kartanju uporabljalo poleg svojih uradnih in klicnih imen kar 24 slengovskih:

Marjan je bil tudi: *Marek, Mariboj, Marijon, Mario, Mario del Monaco, Bučarovski* (po priimku).

Francè je bil tudi: *Frenki, Lučarski* (po rojstnem kraju), *Packotov* (po hišnem imenu), *Sudija* (po poklicu).

Jaka je bil tudi *Jakubovski* (po filmu Jakubowski in polkovnik).

Mile je bil tudi: *Bogi* (po Bogomil), *Mile Čento* (po avtomobilu), *Milek, Milivoj Šurbek* (po dirigentu), *Miliboj* (variacija na Milivoj), *Zapotocki* (po priimku).

Janez je bil tudi: *Jane, Jane Ahonen* (po smučarju), *Jani, Janček, Janiboj, Janika, Janislav, pater Janez* (po prijateljski povezanosti s kartuzijani.)

Ostale zvrsti

Še največ je *redkih* izrazov, nekateri so prevedki, drugi oblikoslovne ali semantične variante:

cesárski vzétek -ega -tka m – redko *trula v enem vzetku* (nem. Kaiserstich)

dvórna kárta -e -e ž – redko *figura* (ang. court card)

hóner -ja m – redko *karta z najvišjo vrednostjo (5)* (fr. honneur)

kárin -a -o prid. – redko *karov*

Mórd – redko *Mort*

tarokáš -a – redko *tarokist*

Specialno ekspresivni izrazi

štípéndija -e ž – sleng., iron. *vsaka od šestih kart talona, ki se pri klopu v treh doda prvim šestim vzetkom*

Káj se síliste, če ne móreste – sleng., posmehlj. *kadar igralec reče igralcu Kaj se siliste, če ne moreste, pomeni, da mu pojasnjuje, da je izgubil, ker je kljub slabim kartam prevzel igro*

hudíčeve podóbice -ih podóbic ž, mn. – šalj. karte

Časovno označeni izrazi

kámpelj -a [-pəl'c] m – star. *sposoben, domiseln igralec taroka*

tarokàn -ánta m – zastar. *tarokist*

tarókati -am glg. – zastar. *tarokirati*

Narečni izrazi

klopúr -ja m – nar. *klop*

móndfonk -a m – nar. *mondfang*

Etimologija

V praktičnem strokovnem slovarju je etimologija redka, vendar je utemeljena: 1. kadar še ni znana, 2. kadar je izraz nekultiviran. V slovarju so etimološko pojasnjeni prevzeti jedrni taročni izrazi in izrazi, prevzeti iz novejše nemščine, zlasti avstrijske. Večina etimologij, zlasti izrazov, prevzetih iz nemščine, sega samo do tuje ustreznice.

Ob etimologiziranju mi je bil v veliko pomoč Snój 2003 in 2014-e, vendar to pri konkretnih izrazih ni navedeno, kot tudi ne Bezljaj 1976–2005 ne Verbinc 1968 ne Drosdowski (Duden) 1963 ne dvojezični Tomšič 1954 kakor tudi različni internetni etimološki slovarji ne. Marku Snoju pa se še posebej zahvaljujem za etimologijo taroka, ki je še ni objavil, ter za podatek o prvi pojavitvi izraza *tarocchi* v italijanščini. Sam sem ga zgrešil za 18 let.

tarók -a m – 1. ed. *družabna ali tekmovalna igra, ki se v Sloveniji igra s štirimi vrstami barvnih kart, od katerih ima vsaka po osem kart različne moči, in z dva-
indvajsetimi kartami različne moči, ki prevzamejo tudi vsako barvno karto, zmaga pa, kdor zbere več kot polovico vrednosti dobljenih vzetrov ali načrtno dobi vse vzetke, en sam vzetek ali ne dobi nobenega vzetka: igrati tarok* 2. ed. *igranje te igre: govoriti med tarokom* 3. tudi živ. *vsaka od kart pri tej igri, ki prevzame katero koli barvno karto* – ETIM.: nem. Tarock, 'isto' < it. Tarocchi, 'isto' < arab. ṭarḥ 'odbitek, odstranitev', isto etimologijo ima tara 'teža embalaže, ki se pri plačilu odšteje' < it. tara 'isto'. Tako pišejo tudi tuji papirni in internetni slovarji, nobeden pa ne zna povezati 'odbitka' s kakšnim elementom taroka, zato arabsko povezavo navajajo

kot domnevno ali nejasno. Snoj je prepričljivo določil poimenovano: to je 'karta, ki odbije, odstrani, izloči barvno karto', torej tarok 'karta'. Tudi v sodobni italijanščini je ime igre množinsko, tarocchi; enako češ. taroky, slovaš. taroky, polj. taroki.

valát -a m – to, da igravec sam ali skupaj s partnerjem dobi vse vzetke – ETIM.: nem. Valat 'isto' < lat. valere 'biti močan, veljaven'; +-at, nastalo po letu 1900; prim. eksponat < exponere 'izpostaviti'; nekdam nem. Volat / Volata / Vole, v Piemontu vola, madž. volát < it. volato / volata / vole 'let, polet' < volare 'leteti'; prim. pri šnopsu durhmarš

klopécki -ega m, živ., tudi neskl. – klop: igrati klopeckega – ETIM.: madž., nekdam klopicki 'isto' < po Józefu Grzegorzu Chłopiczem (1771–1854), poljskem generalu, ki je ob novembrski vstaji leta 1830 proti ruskemu carju postal vrhovni poveljnik poljske vojske, a je po 13 dneh odstopil, ker je presodil, da Poljaki ne morejo zmagati, 24. februarja 1831 pa je v bitki pri Grochowu vendarle poveljeval poljski vojski. Podobno motivacijo ima paskevič, madžarska varianta taroka, imenovana po ruskem generalu Ivanu Fjodoroviču Paskeviču, ki je zatrl madžarsko revolucijo 1848, že leta 1831 pa je dokončno podredil Poljsko. Prim. še polj. warszawa, 'klop', in napóleon, 'tarok v dveh'.

klòp klòpa m, živ. – igra, ki jo lahko napove samo prvi igravec, kadar nihče in tudi sam ne želi igrati nobene igre, vrednost vsakega vzetka pa je negativna – ETIM.: klop < klopecki, ljudska navezava na klop 'kožni zajedalec, ki se trdo prisesa na kožo'.

čándkati -am glg. – sleng. 1. že premešan kup večkrat prevzdigniti, da bi bile karte čim bolj premešane 2. mešati karte tako, da bi mešalec sam ali določen igravec dobil čim manj premešane 3. med igranjem delati, početi s kartami kaj sumljivega, oporečnega – ETIM.: čandkati 'delati kot Čandek', 'delati kaj zamegljeno, prikrito'; povezano s čad 'dim, meglica', Bezljaj 1976 pri čad navaja prid., narečno: čanjav, čanzav.

réfe neskl., m – redko radeljc (= po igranju klopa, berača ali valata dobljeni znak vsakega igralca ali za vse igralce skupaj v obliki krogca, črtice, pravokotnika, da se vrednost prve naslednje igre (razen klopa), dosežka določenega igralca ali prvih treh oziroma štirih iger katerega koli imetnika znaka dvakratno poveča) – ETIM.: srb. refe 'pri preferansu, znak za podvojitve vrednosti igre, napovedi' < fran. refaire 'še enkrat razdeliti karte', prvotno 'še enkrat, znova narediti'.

Súb – kadar igravec reče Sub, pomeni, da napoveduje, da bo re izgubljen, vrednost prvotno napovedanega pa se osemkratno poveča – ETIM.: lat. sub 'pod', konkretno: 'za stopnjo nižje od mort'.

Súpra – nekdam Sub – ETIM.: lat. supra 'nad'; konkretno 'za stopnjo višje od re'

pajkljáci -ám glg.– žarg. mešati karte tako, da ostaja velik šop kart nepremešan – ETIM.: navidez povezano s slo. pajkljati 's sem in tja premikajočimi, tresočimi se siti čistiti omlačeno žito, oluščen fižol' < pajkelj 'stroj za čiščenje žita, fižola' < nem. Beutel 'mlinsko sito' < beuteln 'tresti, stresati', dejansko pa pomeni 'delati pakeljce, šope' < avstr. packlen 'mešati tako, da ostaja šop kart nepremešan' < avstr. Packl 'šop'.

Še nekaj izrazov, prevzetih iz nemščine:

bezèc kárta – -e ž – žarg. *karta, poleg katere ima igralec vsaj še eno karto iste vrste* – ETIM.: avstr. nem. besetzt ‘isto’, prvotno ‘zaseden, pokrit’.

Fór– žarg. *Naprej* (= *kadar pri licitaciji, napovedovanju igralec reče Naprej, pomeni, da ne licitira, napove ničesar* – ETIM.: nem vor ‘naprej’).

gégengift -a [-gən-] m – sleng. *vsaka od dveh v talonu ločenih kart največje vrednosti* – ETIM.: nem. Gegengift ‘isto’; db. ‘protistrup’.

hêrc -a m – žarg. *srce* – ETIM.: nem. Herz ‘isto’.

rúfati -am glg. – žarg. *klicati* – ETIM.: nem. rufen ‘isto’.

šmírati -am glg. – žarg. *priložiti, prilagati vzetku, vzetkom partnerja karto čim večje vrednosti za večji skupni uspeh* – ETIM.: nem. schmieren ‘isto’, prvotno ‘mazati’ – SOP.: mazati, nalagati

štih štíha m – žarg. *skupina kart, ki jih igralci v vsakem krogu po eno dajo ven, a. dobi pa jih igralec z najmočnejšo karto in shrani na svoj kup, obrnjene s hrbtno stranjo navzgor b. pri beraču, pikolu, okrog talona položene v stolpec vsakega igralca s sprednjo stranjo navzgor, tako da so vidne vse hkrati* – ETIM.: nem. Stich ‘isto’, prvotno ‘vbod’.

Viri in literatura

France BEZLAJ, Marko SNOJ, Metka FURLAN, 1976–2005: *Etimološki slovar slovenskega jezika*, prva–četrta knjiga. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti; Inštitut za slovenski jezik; Mladinska knjiga; Založba ZRC.

Fran BRADAČ, 1926: *Latinsko-slovenski slovar*. Ljubljana: Jugoslovanska knjigarna.

Matej CIGALE, 1860: *Deutsch-florinifches Wörterbuch*. Laibach: Anton Alois Wolf

DIGI = *Digitalizirana listkovna kartoteka SSKJ 1970–1991*, dostopna na Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša, ZRC SAZU.

Ivan CANKAR, 1900: *Jakob Ruda*. Ljubljana: L. Schwentner. 25.

Izidor CANKAR, 1911: *Obiski*, I. *Dom in svet* 24/7, 286.

Doris, Božidar, Primož DEBENJAK, 1993: *Veliki nemško-slovenski slovar = Grosses deutsch-slowenisches Wörterbuch*. Ljubljana: DZS.

Fran DETELA, 1897: *Trojka*. Ljubljana: Slovenska matica. 32.

Günther DROSDOWSKI et al., 1963: *Das Herkunftswörterbuch: Eine Etymologie der deutschen Sprache*. Mannheim: Bibliografisches Institut (Duden, 7).

Urh ERJAVEC, 2014: *Tarok, miselna igra*. Ivančna Gorica: samozal.

GIUSTI 1440: https://www.google.com/search?q=%22naibi+a+trionfi%22%2C+Giusti&dq=%22naibi+a+trionfi%22%2C+Giusti&gs_lcrp=EgZjaHJvbWUyBggAEEUY

OTIHCAEQIRigATIHCAIQIRigATIHCAEQIRigAdIBCjMwMjc0ajBqMTWoAgiwAgE&sourceid=chrome&ie=UTF-8

Velemir GJURIN, 1974: Interesne govornice sleng, žargon, argo, *Slavistična revija* 22/1, 65–81.

Lutz Jürgen HEINRICH, 2002: *Wörterbuch der Austriazismen*.⁶ [Linz: L. J. Heinrich]

Simon JERIČ, 2008: *Teorija taroka: tarok v tri in tarok v štiri: razumeti tarok in igrati tarok tako, da v vsakem položaju dobite največ možnih točk*. Borovnica: samozal.

Hugo KASTNER, Gerald K. FOLKVORD, 2005: *Die große Humboldt-Enzyklopädie der Kartenspiele: die erste 500 Jahre*. Baden Baden: Humboldt Verlag. <https://books.google.si/books?id=IWqSVnyS8RIC&pg=PA221&lpg=PA221&dq>

Janko KERSNIK, 1876: *Na Žerinjah*. Ljubljana: J. Jurčič. 140.

Janko KERSNIK, 1883: Cyklamen, *Ljubljanski zvon* 3/5, 294.

Janko KERSNIK, 1889: Rošlin in Verjanko, *Ljubljanski zvon* 9/4, 167.

Proto KONEC, 1908: Zaigrana vas, *Dom in svet* 21/2, 78, 79, 81, 82.

Alojz KRAIGHER, 1914: *Kontrolor Škrobar*. II. Ljubljana: L. Schwentner. 50, 95.

Helena LOŽAR-PODLOGAR, 1992: Slovanske šege na tarok kartah Hinka Smrekarja. *Traditiones* 21, 213–226.

Fran MALAVAŠIČ, 1852: *Oče Grof Radecki c.k. maršal*. Ljubljana: J. Giontini. 61.

MARIZIANO da Tortona: https://www.google.com/search?q=Tractatus+de+deificat+ione+sexdecim+heroum&oq=Tractatus+de+deificat+ione+sexdecim+heroum&gs_lcrp=EgZjaHJvbWUyBggAEEUYOdIBCTY2MDBqMGoxNagCCLACAQ&sourceid=chrome&ie=UTF-8

Wolfgang MAYR, Robert SEDLACZEK, 2001: *Das große Tarockbuch*. Wien, Frankfurt/M.: Deuticken Verlag. (Perlen-Reihe, Bd. 642).

Wolfgang MAYR, Robert SEDLACZEK, 2008: *Die Strategie des Tarockspiels*. Wien: Edition Atelier.

John McLEAD, 1995–2024: *Pagat.com*. <https://www.pagat.com/tarot/>

Rado MURNIK, 1914: Lovske bajke in povesti. Ljubljana: [s. n.], 73, 101, 102.

Zoran OBRADOVIČ, 2020: *Slovenian tarot*. <https://www.pagat.com/tarot/sltarok.html>

Jakob PISKERNIK: *Pravila igranja taroka*. Tipkopolis, 1 stran. Arhiv avtorja.

Maks PLETERŠNIK, 1894–1895: *Slovensko-nemški slovar*. Ljubljana: Knezoškofijstvo ljubljansko. <https://www.fran.si>

Franco PRATESI, 2012: *Studies on Giusto Giusti*. <http://trionfi.com/giusto-giusti>

Milan PUGELJ, 1911: V letih nerodnih. *Mali ljudje*. Ljubljana: I. pl. Kleinmayr & F. Bamberg. 11.

Franc RAKOVEC, 2008: *Pravila turnirja*. Tipkopolis, 1 stran. Arhiv avtorja.

Oljan REPIČ, 2023: *Kako zmagamo pri taroku. Pravila in prevare*. Kranj: [O. Repič]

Jacopo SAGRAMORA, 1442: <http://trionfi.com/jacopo-sagramoro-tarot-trionfi-painter-ferrara>

SB, 1925–1991 = *Slovenski biografski leksikon*. Ljubljana: Zadružna gospodarska banka; Slovenska akademija znanosti in umetnosti. <https://www.slovenska-biografija.si>

Marko SNOJ, 2003: ²*Slovenski etimološki slovar*. Ljubljana: Modrijan.

Marko SNOJ: ³*Slovenski etimološki slovar*. <https://www.fran.si>

SP, 2014 = *Slovenski pravopis*. <https://www.fran.si>

Robert STEELE, 1900: X.–*A Notice of the Ludus Triumphorum and some Early Italian Card Games; with some Remarks on the Origin of the Game of Cards*. Cambridge: Cambridge University Press. <https://zenodo.org/records/1573246>

Lothar TEIKEMEIER, 2012: *Iacopo Sagramoro, Trionfi Card Painter in Ferrara*. <http://trionfi.com/etx-iacopo-sagramoro>

TH = *Tarot Heritage. Tarot History Chronology*. <https://tarot-heritage.com/history-4/tarot-history-chronology>

France TOMŠIČ, 1954: ³*Nemško-slovenski slovar*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Max VASMER, 1964–1973: *Этимологический словарь русского языка / Etimološki slovar ruskega jezika*. dic.academic.ru <https://etymological.academic.ru/>

France VERBINC, 1968: *Slovar tujk*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

WEBSTER, 1980 = *Webster new collegiate dictionary*. Springfield, Massachusetts, USA: G. and C. Merriam Co.

Lada ZEI, 1994: Tarok: (Pravila in nasveti za igranje). *Smrekarjev tarok*. Ljubljana: Mladinska knjiga. 65–77.

<https://www.de-academic.com/dic.nsf/dewiki/1447153>

https://www.de.wikipedia.org/wiki/Franz%C3%B6sisches_Tarock#Excuse

<https://www.de.wikipedia.org/wiki/Spielkarte>

<https://www.de.wikipedia.org/wiki/Tarock>

<https://www.diepresse.com/1263229/heimischer-wortschatz-von-spiele>

<https://www.ducange.enc.sorbonne.fr/doc/aide>

<https://www.dwds.de/wb/etymwb>

https://www.en.wikipedia.org/wiki/Glossary_of_card_game_terms

https://www.en.wikipedia.org/wiki/Playing_card

[https://www.en.wikipedia.org/wiki/Trionfi_\(cards\)](https://www.en.wikipedia.org/wiki/Trionfi_(cards))

https://www.fr.wikipedia.org/wiki/Carte_%C3%A0_jouer
<https://www.fr.wikipedia.org/wiki/Tarot>
<https://www.fran.si/>
<https://www.homer.members.pg.v.at/tarock/tarockvarianten.htm>
<https://www.latein.me>
<https://www.shogix.net/glossaire-abc>
<https://www.slovenski-tarok.si/zgodovina.html>
https://www.tarock.info/Koenigrufen_1840.htm
https://www.tarock.info/Tapptarock_1821
https://www.tarokk.lorantkegl.eu/tarokk_en.htm#Bemondasok
<https://www.trionfi.com/>
<https://www.trionfi.com/0/p/10/t1.php>

Forumi

<https://www.bmwslo.com/topic/58008-tarok/page-2>
<https://www.druzabni.mojforum.si/druzabni-ntopic115.html>
<https://www.dzfinf.proboards.com/thread/308/tarok>
<https://www.jabuk.si/pbb/viewtopic.php?p=416552&sid=60e342c13db311de58cd8d8f69f08e46>
<https://www.nomago.si/forum/q/zapisi/2978508>
<https://www.slo-tech.com/forum/t42232>

Pravila

https://www.dijaski.net/gradivo/ost_ref_tarok_01__pravila_glede_na_geografsko_le-go
https://www.facebook.com/TarokDrustvoBerac/posts/10152863996711130/?locale=sl_SI
https://www.facebook.com/valat.si/?locale=sl_SI
https://www.mahar.si/Tarok/ZIROVSKA_PRAVILA_TAROKA.pdf
https://www.mzt.org/wp-content/uploads/tarok_karte_navodila.pdf
<https://www.pagat.com/tarot/sltarok.html>
<https://www.pagat.si/tarok/>

<https://www.rtk.ijs.si/2010/tarok/>

<https://www.scribd.com/doc/123225514/Pravila-taroka>

<https://www.sdselca.si/wp-content/uploads/2014/11/2014-tarok-pravila-po-sel%C5-%A1ko.pdf>

<https://www.tarok.net/index.html>

<https://www.tarok.net/pravila108.pdf>

<https://www.valat.si/pravila>

Informatorji

Marjan Bučar (roj. 1945), Grosuplje, 1998–2002.

Sead Duračkovič, Ljubljana, december 2023.

Tone Janežič, Grosuplje, november 2023.

Janez Kebe (roj. 1942), Dolenje Jezero – Vel. Račna, september 2023.

France Kralj (roj. 1947), Kočevje, 1998–2002.

Janez Mihelčič, Izlake, september 2023.

Simon Nabergoj, Lože, december 2023.

Aleksander Obradovič, Maribor – Ljubljana, november 2023.

Mojca Otavnik, Ljubljana, junij in september 2023.

Bogomil Potokar (roj. 1941), Grosuplje, 1998–2002.

Franc Rakovec (roj. 1951), Selca, december 2023.

Peter Starkl, Ptuj, april 2023.

Sabina Šeško Horvat, Limbuš, december 2023.

Jakob Špehar, Peč pri Grosupljem, julij, december 2023.

Janez Zrnec (roj. 1946), Grosuplje, 1998–2002, 2022, 2023.

THE LANGUAGE OF SLOVENE TAROT

Summary

The tarot story begins in c. 1420 at the Court of Visconti, the Duke of Milan. In Slovene lands, it became known by c. 1820 (Matevž Ravnikar) and would frequently appear in texts dated after 1875.

This tarot language analysis is based on the prepared special Slovene dictionary consisting of approx. 950 terms, i.e. words, phrases and sentences. The gender of nominal numbers, used as syntactic subjects, is determined by the deep antecedent that identifies it: *Tri deljeno s tri < število tri deljeno s številom tri; Tri je dobljena*

< *Igra tri je dobljena*. Interjections are used as utterances or nouns. The terms that have a form of a sentence are:

(1) not necessarily uttered,

three play, one rests – jarg. *three out of four players play, while the fourth alternately only mixes and deals, except in klop game,*

(2) uttered as information,

I need a soldier – slang. *when a player who picks a lower tarot or a jack in a talon due to having no better card available says I need a soldier this means that he is satisfied with the cards received or that he is at least acting or pretending that it is so;*

(3) uttered as performative,

I'm beating – jarg. *whenever a player that has to cut says I'm beating, it means the cards have to be dealt without cutting and to every player in full and in a sequence determined by the first player: if he chooses the first packet of cards, they are dealt to players in a seating order, if he chooses the non-first one, the others are free to choose their cards too, while the dealer gets the packet that had remained.*

The special language of tarot has two subspecies: jargon and slang. Both are un-systematized and partly uncultivated special speeches, used within the context of playing where expressions, derived from commonly used language, other types of special languages or foreign languages are sometimes syntactically reduced. In jargon, the emphasis is on the subject, whereas in slang the most important element are expressions. Slang represents a form of rebellion against the commonly used/ established speech. It is the result of the individual's own conceptual and expressional creativity. In a small permanent group of players, their first names are also affected by slang: five players used 24 slang names to call each other.

Finally, the paper provides the etymology of the terms *tarok*, *valat*, *klopecki*, *klop*, *čandkati*, and also explains the replacement of *Supra* with *Sub*.